

SPORT, BELEID EN POLITIEK

Pascal Delheye

Actieve sportbeoefenaars zijn zich niet altijd bewust van de moeite die gedaan wordt om hen het sporten mogelijk te maken. Zo staat een doordeweekse zwemmer er doorgaans niet bij stil dat een individuele zwembeurt een pak meer kost aan de overheid (en dus de belastingbetaler) dan het ticketje dat toegang tot het zwembad verschaft. Laat staan dat die doordeweekse zwemmer er weet van heeft dat er een organisatie bestaat die haar specifieke expertise ter beschikking stelt van gemeentes die zwembaden uitbaten. Dergelijke sector- of brancheorganisaties worden dan ook meestal als 'niet heel erg sexy' getypeerd, terwijl ze wel keihard werken aan de weg. Op dat vlak is het opmerkelijk dat Vlaanderen en Nederland precies andere wegen zijn ingeslagen. Hoe dat komt, wordt hieronder verduidelijkt door Dany Punie. Hij studeerde lichamelijke opvoeding aan de KU Leuven, werd in 1979 sportfunctionaris in Leopoldsborg (waar hij opklom tot gemeentesecretaris), was van 1996 tot 2016 voorzitter van het Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid (ISB) en zwom als een vis doorheen het politieke water.

Het Instituut voor Sportbeheer ontstond in 1985 uit een fusie van enerzijds de Liga van Sportfunctionarissen en anderzijds de Bond van Zweminrichtingen, Sportcentra en Recreatiecentra. Wat was juist de petite histoire achter die fusie?

'Eind de jaren 1970 kreeg de fusie van de gemeenten vorm en de subsidiëring van de lokale besturen was één van de pijlers van de ondersteuningspolitiek van de Vlaamse overheid. Een eerste stap in de ontwikkeling van een lokaal sportbeleid was het decreet van 7 december 1976 dat weddetoelagen voorzag voor sportfunctionarissen in erkende gemeentelijke sportcentra. Er ontstond dus een nieuw 'sportprofiel' naast de ambtenaren die al actief waren in de uitbating van de gemeentelijke zwembaden en die overkoepeld werden door de Vlaamse Bond voor Zweminrichtingen, Sportcentra en Recreatiecentra [BZSR]. Deze had zelf een natio-

nale voorloper: de Nationale Federatie der Bad- en Zweminrichtingen van België, die het levenslicht zag in 1949. Het werd al snel duidelijk dat de Liga van Sportfunctionarissen, als gloednieuwe koepelvereniging, heel veel moeite had om zich te profileren naast de reeds bestaande BZSR, te meer omdat die laatste steeds een zelfbedruipende organisatie is geweest met een heel sterke werking vanuit de basis en met een positief kritische ingesteldheid. Als je volledig afhankelijk bent van subsidies – zoals de Liga – is dat nauwelijks mogelijk. Maar, ere wie ere toekomt, het is de verdienste geweest van Mathieu – Thieu – Lambrechts, toenmalig voorzitter van de BZSR, om de stap te zetten naar de Liga. Aanvankelijk was het water wel diep. Leo Van Herck, toenmalig sterke man van de Liga, vond zo'n fusie maar niets. Maar in 1985 was ze een feit. Zelf was ik een sportfunctionaris met een bestuursfunctie binnen de BZSR. Ik had dus affiniteit met beide profielen.'

Bij die fusie in 1985 werd je bestuurder, in 1986 ondervoorzitter en in 1996 werd je tot voorzitter verkozen. Je bleef die functie uitoefenen tot in 2016. Tijdens die bestuursperiode is het Vlaamse sportlandschap sterk geëvolueerd. Hoe kijk je daar zelf tegen aan?

'Op gemeentelijk niveau is de evolutie inderdaad enorm: van een eerder 'passieve' infrastructurele rol – via ondersteuning van de sportpromotie – tot een heel actieve, zelf scheppende rol. Veel groter kan de omslag niet zijn. Met het nieuwe decreet kan de gemeente autonoom beslissen over de finaliteit van het budget dat ze krijgt van de Vlaamse overheid. De lokale besturen krijgen dus *carte blanche* waar ze het geld aan besteden. In theorie zou het dus ook kunnen dat bepaalde gemeentes veel minder gaan investeren in sport, maar bijvoorbeeld wel in cultuur, om een clichématige vergelijking te maken. Maar ik zie de toekomst hoopvol tegemoet wat de verdere ontwikkeling van het lokaal sportbeleid betreft.'

Een van de gevolgen is wel dat het profiel van sportfunctionaris niet langer 'beschermd' is en dus niet uitsluitend meer toebehoort aan gediplomeerden in de

lichamelijke opvoeding. Ik vermoed dat de opleidingsinstituten die dergelijke gediplomeerden afleveren dat toch wel een spijtige zaak vinden. Schuilt er ook geen gevaar in voor het lokaal sportbeleid als die specifieke 'sportexpertise' niet langer gegarandeerd moet zijn binnen de administratie?

'Ja, een kleine bescherming ware misschien wel goed geweest, maar ik heb er toch veel vertrouwen in dat – globaal gezien – alles verder ten goede zal evolueren. Als de opleidingsinstituten goed gevormde studenten afleveren zullen die sowieso wel hun plaats in de bestuurlijke administratie opeisen. Vergeet niet dat wettelijke bescherming van een beroep na verloop van tijd ook 'gemakzucht' of isolationisme in de hand kan werken. Nu is het des te meer van belang om alert te zijn en het speelveld open te trekken in plaats van scheidingslijnen te trekken.'

Wat de financiering en uitbating betreft, is de diversiteit en ook de complexiteit sterk toegenomen. Zeker DBFM's [Design, Build, Finance, Maintain] en DBF-MO's [Design, Build, Finance, Maintain, Operate] verdienen de nodige aandacht, zo lijkt me. Zou het kunnen dat lokale bestuurders zich soms laten ringeloren door gewiekste private investeerders?

'Die vraag is zeker terecht. De eerste vormen van Publiek-Private Samenwerking [PPS] zijn ontstaan uit noodzaak, omdat er zowel op het vlak van financiering als op het vlak van exploitatie beperkingen waren binnen de gemeentelijke structuur. Je moet dus altijd op zijn minst twee vragen stellen. 1. Hoe komt het dat de private sector iets beter kan uitbaten dan de publieke? 2. Is het zo dat de private sector dat wel beter kan? Wel, het is zeker dat er binnen de private sector meer opties zijn. Maar het is niet zo dat publiek-private samenwerking automatisch tot een voor de gemeente goed resultaat leidt. Een oud-burgemeester van Hasselt heeft het ooit zo verwoord: "Als wij dat zwembad niet met onze eigen middelen kunnen zetten, kunnen we het ook niet op dertig jaar afbetalen binnen een PPS." Een aantal gemeentes hebben PPS dus verkeerd aangegrepen om hun investeringsmogelijkheid niet te moeten aantasten. Maar er zijn ook *good practices*, zoals het zwembad Dommelslag in Neerpelt-Overpelt. Hier kwam een evenwichtig contract tot stand met een realistische financiering door de gemeente, met mogelijkheden voor de private partner en heldere afspraken over toekomstige investeringen. Kortom, beide partijen wisten vooraf duidelijk waar ze aan toe waren. Het was en is van primair belang dat de overeenkomst mee wordt onderhandeld door

De Vlaamse Prijs voor Sportverdienste wordt in 2008 toegekend aan het ISB. Voorzitter Dany Punie ontvangt de trofee uit handen van Minister van Sport Bert Anciaux. Bron: collectie ISB.

sportdeskundigen die voeling hebben met de basis en het sportgebeuren. Als de gemeente bij zo'n contractbespreking enkel wordt vertegenwoordigd door politieke mandatarissen is de kans op een slechte overeenkomst groter.'

Of om het met de woorden van collega Stefan Kesenne te zeggen: dan is de kans groter dat de winsten worden geprivatiseerd en de verliezen gecollectiveerd?

'Inderdaad. Maar er zijn wel degelijk ook goede overeenkomsten mogelijk. Denk opnieuw aan het reeds geciteerde Dommelslag. Maar dan is expertise vanuit de basis zoals gezegd onontbeerlijk. En laat dit nu ook juist de sterkte zijn van het ISB.'

Het ISB lijkt zich als 'kenniscentrum' inderdaad heel goed te voelen in dat veranderende sportlandschap. 'De wijsheid binnen het ISB kwam altijd vanuit de mensen die met de praktijk bezig waren. We lieten tien à vijftien ervaringsdeskundigen samen zitten rond een bepaald thema. Op basis daarvan stelden we een concreet vademecum op. En zo konden anderen weer geholpen worden. Lang voor we 'officieel' een kenniscentrum waren, werden we al geconsulteerd omwille van onze expertise.'

Heeft Bloso – nu Sport Vlaanderen – kansen laten liggen?

'We moeten dat niet onder stoelen of banken steken. Ten tijde van een bepaalde mevrouw [Carla Galle, leidend ambtenaar van de Vlaamse sportadministratie (Bloso) van 1991 tot 2013] was er vanuit Bloso een zekere laatdunkendheid ten opzichte van de lokaal georganiseerde sport. Er was weinig respect voor de financiële en logistieke inspanningen die op gemeentelijk en provinciaal niveau werden verricht.

Let op, mevrouw Galle was een zeer sterke en invloedrijke madam, met een degelijke helikopter-view op het sportlandschap, maar topsport was haar dada. Al drie jaar voor Bloso de gratis sportverzekering voor gemeentes afstootte, hadden wij al contacten gelegd met verzekeraar Ethias. We stonden klaar met een product dat geen enkele gemeente op zichzelf kon vastkrijgen, waar de misbruiken al waren uitgesorteerd. Het aantal aangiftes werd gehalveerd en alle partijen waren heel tevreden. En dat lukt ons nu al tien jaar. Zelfs Ethias had nooit gedacht dat dit zo'n blijvend succes zou worden. En, in alle eerlijkheid, dat heeft het ISB natuurlijk ook geen windeieren gelegd. Het heeft er mee voor gezorgd dat we de organisatie konden uitbreiden van 2 FTE bij mijn aanstelling tot meer dan 10 nu.'

Om iets dieper door te vragen naar dat provinciale niveau: wat vind je van de uitholling van de provinciale bevoegdheid met betrekking tot sport, nu even uitgesteld tot 1 januari 2018. Een logische stap? Of toch spijtig dat dit tussenniveau grotendeels verdwijnt?

'Het antwoord is ambivalent, denk ik. Vanuit de filosofie van de Vlaamse overheid – en dus de bestuurlijke kant – is het uiteraard begrijpelijk. Drie bestuursniveaus, dat is geen optimale manier van besturen. Als gemeente moet je dan altijd in twee trappen kijken. Maar langs de andere kant is het natuurlijk wel heel jammer dat de provinciale geldstroom naar sport verdwijnt. De provincies profileerden zich, samen met de gemeentes, erg graag op het vlak van sport. Die provinciale profilering was heel visibel voor de bevolking. PR-gewijs konden de provincies daar dus munt uit slaan en de gemeentes konden er mee van genieten. Nu is het de vraag of Vlaanderen die middelen die in de grote pot terecht zullen komen zelf ook zal investeren in sport. En als ze dat al doet, in welke vorm... Zeker voor de sport had men beter de persoonsgebonden materies behouden op het provinciale niveau en de grondgebonden materies overgebracht naar Vlaanderen.'

Het ISB is actief op Vlaams niveau. Is er samenwerking met de Waalse, Franstalige sectorvereniging?

'Dat is een minder leuke vraag, omdat het antwoord spijtig genoeg heel cliché klinkt. In Wallonië wordt er toch op een andere manier bestuurd dan in Vlaanderen. De politieke cultuur is er echt wel anders. Er is een grote afhankelijkheid van subsidies en men heeft graag dat alles kant-en-klaar wordt neergezet. We hebben geprobeerd om structureel samen te werken. We zijn samen met een nationale

sponsor [Sanex] naar hen toegestapt om van de Vlaamse Zwemweek een Nationale Zwemweek te maken. We hebben het twee jaar volgehouden. Er werd van ons verwacht dat we alles zelf deden. Dat is natuurlijk niet werkbaar op die manier.'

Nederland is bestuurlijk niet gefederaliseerd zoals België, maar toch zijn er vrij veel sector- en brancheverenigingen actief. Hoe is dat landschap gegroeid? 'In Nederland heeft de overheid veel sneller beslist om sportpromotie uit te besteden. Ze hebben die taak dus weggehaald bij de gemeentes en op die manier net dat belangrijke luik weggesneden waar

In 1979 opent de BZSR een permanent secretariaat in de Houten Schoen, ten huize van secretaris Luc Van Royen, te Sint-Niklaas. Bron: collectie ISB.

In 1990 verhuist het ISB naar een eigen kantoor in de Plezantstraat te Sint-Niklaas. Bron: collectie ISB.

In 2011 verhuist het ISB naar de eerste verdieping van een nieuw kantoorgebouw in de August de Boeckstraat te Sint-Niklaas. Bron: collectie ISB.

lokale politici mee konden scoren. Er is een groot verschil tussen een gemeente die zelf actie onderneemt om een lokaal sportbeleid te ontwikkelen en een ambtenaar die sportproduct A, B of C inkoopt. Met als gevolg dat er geen lokale herkenning meer was. Daarenboven heeft men in Nederland nog vroeger de besparingsgolf gevoeld. Het resultaat is inderdaad dat er tal van brancheverenigingen actief zijn, voor taken die in Vlaanderen allemaal onder het ISB ressorteren. Zo werd RECRON bijvoorbeeld opgericht in 1969 als branchevereniging voor de recreatieondernemers. In Vlaanderen werden die meteen in de boot van het ISB gehaald, zodat er geen aparte organisatie zoals RECRON hoefde te ontstaan. In Nederland worden de nationale zwemdiploma's sinds 1985 uitgereikt door het Nationaal Platform Zwembaden | Nationale Raad voor Zwemdiploma's [NPZ|NRZ], terwijl het Nationaal Instituut voor Sport en Bewegen [NISB], sinds 1 januari 2016 een van de pilaren van Kenniscentrum Sport, inzet op sportpromotie. De Vereniging Sport en Gemeenten [VSG] lijkt misschien nog het meest op het ISB, maar bestaat vooral uit projectfinanciering. Wij zijn altijd onze eigen baas geweest. We hebben zelf actie ondernomen om de zaken gedaan te krijgen. Dat is meestal geen gemakkelijke of korte weg, maar op termijn loont het wel.'

Hoe zie je het ISB verder evolueren?

'De grote sterkte van ISB is dat de organisatie gegroeid is uit de gemeentes en gedragen werd door de lokale bestuurders. Met een heel sterk uitvoeringsteam. Maar er zijn ook twee gevaren aan verbonden. Een eerste gevaar is dat het team zo sterk wordt dat het niet meer wordt aangestuurd vanuit het veld. Met andere woorden: dat de 'professionalisering' te ver doorslaat en dat er adviezen worden gesuggereerd zonder dat de gemeentes nog geconsulteerd worden. Een tweede gevaar is dat er in de toekomst onvoldoende geïnteresseerden worden gevonden in de gemeentes zelf om in de Raad van Bestuur van het ISB te zetelen of om hun expertise te delen. Daarom is het belangrijk dat de lokale ambtenaren ook voldoende tijd krijgen om input te kunnen geven op een hoger niveau. Maar ik zie de toekomst ook na mijn voorzitterschap hoopvol tegemoet. Ik zou zeggen, zoals het thema van mijn laatste ISB-congres: "They are ready, they are prepared."

*Dank aan David Nassen (ISB-directeur) en Joke Van der maelen (ISB-redactiemedewerkster) voor hun gewaardeerde medewerking.

Ook het vakblad onderging een metamorfose (vergelijk de cover van het eerste nummer van *Thermae* hierboven met die van een recent nummer van het *Vlaams Tijdschrift voor Sportbeheer* hieronder). Alle jaargangen worden bewaard in het archief van het ISB, dat in Vlaanderen trouwens als een toonbeeld op het vlak van erfgoedbeheer in de sportsector kan worden beschouwd.

